

Spis treści

Przedmowa	XVII
Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Wprowadzenie	1
§ 1. Rodzina jako zjawisko społeczne i prawne	2
I. Pojęcie rodziny i jej funkcje.....	2
1. Pojęcie.....	2
2. Funkcje rodziny.....	4
II. Powstanie rodziny.....	5
III. Skład rodziny	6
IV. Więzy rodzinne	8
1. Pokrewieństwo.....	8
2. Powinowactwo.....	10
3. Osoby bliskie	10
4. Stan cywilny.....	11
5. Zagadnienie transseksualizmu.....	14
§ 2. Prawo rodzinne	16
I. Charakter i funkcje.....	16
1. Geneza prawa rodzinnego	16
2. Budowa Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego	17
II. Źródła prawa rodzinnego i opiekuńczego.....	20
1. Konstytucja	20
2. Kodeks rodzinny i opiekuńczy i inne ustawy.....	21
III. Główne zasady i kierunki wykładni.....	23
IV. Orzekanie w sprawach rodzinnych.....	26
Część pierwsza. Małżeństwo	29
Rozdział I. Zawarcie i uniważnienie małżeństwa	29
§ 3. Pojęcie małżeństwa	30
I. Definicja i funkcje.....	30
II. Elementy modelu prawnego	31
1. Małżeństwo monogamiczne	32
2. Świeckość małżeństwa	32
3. Trwałość małżeństwa.....	33
4. Równouprawnienie małżonków	34
III. Standard międzynarodowy	34
§ 4. Zawarcie małżeństwa	35
I. Uwagi wstępne.....	35

II. Zawarcie małżeństwa przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego	36
1. Przesłanki konieczne	36
2. Przesłanki formalno-porządkowe	38
III. Zawarcie małżeństwa przed duchownym	41
IV. Przeszkody zawarcia małżeństwa	50
1. Uwagi ogólne.....	50
2. Katalog	50
V. Charakter prawny zawarcia małżeństwa	51
§ 5. Unieważnienie małżeństwa	53
I. Pojęcie	53
II. Przyczyny unieważnienia	54
1. Przeszkoda wieku	54
2. Przeszkoda ubezwłasnowolnienia	57
3. Przeszkoda choroby psychicznej	58
4. Przeszkoda bigamii	60
5. Przeszkoda pokrewieństwa i powinowactwa	61
6. Przeszkoda przysposobienia	62
7. Stan wyłączający świadome wyrażenie woli	62
8. Błąd	64
9. Groźba	66
10. Przeszkoda dotycząca pełnomocnictwa	67
III. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	67
IV. Skutki unieważnienia małżeństwa	68
1. Charakter prawny	68
2. Zła wiara przy zawarciu małżeństwa	69
§ 6. Ustalenie nieistnienia i istnienia małżeństwa	70
I. Powództwo o ustalenie nieistnienia małżeństwa	70
II. Powództwo o ustalenie istnienia małżeństwa	71
III. Unieważnienie aktu małżeństwa	71
Rozdział II. Prawa i obowiązki małżonków	73
§ 7. Ogólna charakterystyka	73
I. Pojęcie i klasyfikacja	73
II. Zasada równości	74
III. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny	75
IV. Standard międzynarodowy	76
§ 8. Prawa i obowiązki niemajątkowe	77
I. Wspólne pożycie, miejsce zamieszkania	77
II. Obowiązek wierności	78
III. Obowiązek wzajemnej pomocy i współdziałania	79
IV. Nazwisko małżonków	79
§ 9. Prawa i obowiązki majątkowe	81
I. Obowiązek przyczyniania się do utrzymania rodziny	81
1. Ogólna charakterystyka	81
2. Przesłanki	81
3. Adresat obowiązku	82
4. Wykonanie obowiązku	83
5. Korzystanie z mieszkania	83

II. Upoważnienie do działania za współmałżonka	84
1. Pojęcie.....	84
2. Zakres.....	84
3. Przesłanki.....	85
III. Odpowiedzialność solidarna małżonków	85
Rozdział III. Ustroje majątkowe małżeńskie	87
§ 10. Pojęcie i rodzaje	88
I. Pojęcie	88
II. Rodzaje	89
III. Standard międzynarodowy.....	91
§ 11. Ustrój wspólności ustawowej	91
I. Powstanie.....	91
II. Wspólność ustawowa a majątki małżonków	92
1. Wspólność a majątek wspólny.....	92
2. Majątek wspólny	93
3. Charakter prawny wspólności majątkowej.....	101
4. Majątek osobisty.....	102
III. Zarząd majątkiem wspólnym.....	106
1. Pojęcie zarządu	106
2. Wykonywanie zarządu.....	110
3. Skuteczność czynności prawnych.....	114
IV. Przesunięcia praw majątkowych między różnymi majątkami małżonków	120
§ 12. Umowne ustroje majątkowe małżeńskie. Ustrój przymusowy	124
I. Ustroje umowne	124
1. Pojęcie	124
2. Rodzaje ustrojów umownych.....	126
3. Forma i zakres umowy.....	128
4. Skuteczność umów wobec osób trzecich	135
5. Zmiana lub rozwiązanie małżeńskiej umowy majątkowej.....	138
II. Ustrój przymusowy.....	139
§ 13. Ustanie ustroju wspólności ustawowej i umownej	141
I. Zdarzenia powodujące ustanie wspólności	141
II. Sądowe ustanowienie rozdzielnności majątkowej	141
1. Uprawnienie osobiste	141
2. Ważne powody	142
3. Uchylenie odpowiedzialności za długi	143
III. Oznaczenie dnia ustania wspólności.....	144
IV. Skutki ustania wspólności majątkowej.....	145
1. Zmiana ustroju	145
2. Majątek małżonków	146
V. Podział majątku wspólnego	148
1. Sposoby podziału majątku	148
2. Rozliczenia między małżonkami	151
§ 14. Odpowiedzialność majątkowa małżonków	152
I. Podstawa i charakter odpowiedzialności z majątku wspólnego	152
1. Podstawa odpowiedzialności	152
2. Charakter odpowiedzialności	154

II. Odpowiedzialność w czasie trwania wspólności	155
1. Zakres odpowiedzialności majątkiem wspólnym	155
2. Tryb orzekania	158
3. Zaspokojenie z majątku wspólnego należności publicznoprawnych	159
III. Odpowiedzialność małżonków po ustaniu wspólności	160
Rozdział IV. Ustanie małżeństwa	163
§ 15. Śmierć i uznanie za zmarłego	164
I. Śmierć	164
II. Uznanie za zmarłego	165
§ 16. Rozwód	166
I. Uwagi wprowadzające	166
II. Przesłanki	169
1. Przesłanka rozkładu pożycia (tzw. pozytywna)	169
2. Przesłanki wyłączające dopuszczalność rozwodu (tzw. negatywne)	170
a) Wyłączna wina małżonka żądającego rozwodu	171
b) Dobro wspólnych małoletnich dzieci	173
c) Sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego	175
III. Wyrok rozwodowy i zakres orzekania	176
1. Wyrok	176
2. Zakres orzekania	177
a) Rozstrzygnięcia z urzędu	177
b) Rozstrzygnięcia na wniosek jednego z małżonków	182
c) Rozstrzygnięcia na zgodny wniosek małżonków	184
IV. Standard międzynarodowy	185
V. Skutki wyroku	186
1. Orzeczenie rozwiązujące małżeństwo	186
2. Orzeczenie oddalające powództwo	187
VI. Postępowanie w sprawach o rozwód	188
1. Właściwość sądu	188
2. Próba pojednania małżonków, mediacja	188
3. Wyłączność postępowania rozwodowego	189
4. Integralność wyroku	190
Rozdział V. Separacja małżonków	191
§ 17. Geneza separacji i jej rola	191
§ 18. Przesłanki orzeczenia separacji	193
I. Rozkład pożycia małżeńskiego	193
II. Przesłanki negatywne	193
III. Zgodne żądanie małżonków	194
§ 19. Orzekanie o separacji	194
§ 20. Skutki separacji i jej ustanie	197
I. Skutki	197
II. Zniesienie separacji	199
Część druga. Rodzice – dzieci	203
Rozdział VI. Pochodzenie dziecka	203
§ 21. Wstępna charakterystyka	204
I. Ustalenie stanu cywilnego	204

II. Standard międzynarodowy	206
III. Macierzyństwo.....	207
1. Urodzenie dziecka i rola aktu urodzenia	207
2. Sądowe dochodzenie macierzyństwa	209
3. Charakter prawny wyroku	214
§ 22. Ustalenie ojcostwa dziecka małżeńskiego	215
I. Uwagi ogólne	215
II. Postępowanie i dowody	215
III. Ojcostwo męża matki dziecka	219
1. Domniemanie	219
2. Zaprzeczenie ojcostwa.....	220
a) Legitymacja czynna	220
b) Legitymacja bierna	220
c) Terminy	221
d) Przesłanki zaprzeczenia ojcostwa	222
3. Skutki wyroku	223
§ 23. Ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego	224
I. Uwagi ogólne	224
II. Uznanie ojcostwa	225
1. Pojęcie	225
2. Przesłanki uznania	226
a) Dziecko	226
b) Uznający mężczyzna	227
c) Matka dziecka	228
d) Wymagania formalne	230
e) Nowa postać uznania ojcostwa co do dziecka mającego być poczętym w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji	230
3. Skutki prawne uznania ojcostwa	232
4. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.....	233
5. Zagadnienie bezwzględnej nieważności uznania ojcostwa	235
6. Wyrok.....	236
III. Sądowe ustalenie ojcostwa	237
1. Pojęcie	237
2. Przesłanki	238
a) Domniemanie ojcostwa	238
b) Obalenie domniemania	239
3. Legitymacja procesowa i tryb postępowania	241
4. Charakter wyroku i jego skutki	243
5. Roszczenia majątkowe związane z ustaleniem ojcostwa.....	245
a) Alimenty na rzecz dziecka.....	245
b) Udział ojca w kosztach utrzymania matki dziecka	245
c) Wydatki matki i straty poniesione przez matkę dziecka	245
d) Zabezpieczenie roszczeń matki	246
6. Pochodzenie dziecka poczętego w wyniku zabiegu medycznie wspomaganej prokreacji.....	247
Rozdział VII. Władza rodzicielska	251
§ 24. Pojęcie, podmioty i charakter prawny	252
I. Pojęcie	252
1. Stosunek prawny	252

2. Kwestia terminologiczna.....	253
3. Standard międzynarodowy.....	253
II. Podmioty.....	256
1. Rodzice.....	256
2. Dziecko.....	258
§ 25. Treść władzy rodzicielskiej.....	259
I. Uwagi wstępne.....	259
II. Piecza nad osobą dziecka.....	260
1. Wychowanie i kierowanie dzieckiem.....	260
2. Działania kształtujące sytuację prawną dziecka.....	261
III. Piecza nad majątkiem dziecka.....	264
1. Pojęcie.....	264
2. Sposób sprawowania zarządu.....	264
3. Wyłączenia z zarządu.....	267
IV. Reprezentacja dziecka.....	268
1. Pojęcie i zakres.....	268
2. Wyłączenia.....	269
§ 26. Wykonywanie władzy rodzicielskiej i odpowiedzialność rodziców.....	270
I. Dyrektywa ogólna.....	270
II. Osobiste wykonywanie władzy rodzicielskiej.....	271
III. Odpowiedzialność rodziców.....	272
§ 27. Ustanie władzy rodzicielskiej i jej modyfikacje.....	273
I. Ustanie.....	273
1. Przyczyny ustania władzy rodzicielskiej.....	274
2. Pozbawienie władzy rodzicielskiej.....	275
II. Zmiany w zakresie władzy rodzicielskiej.....	276
1. Zawieszenie władzy rodzicielskiej.....	277
2. Ograniczenie władzy rodzicielskiej.....	277
a) Formy ograniczenia władzy rodzicielskiej.....	278
b) Zarządzenia sądu na podstawie ustawy z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 ze zm.).....	279
c) Orzeczenia o sprawowaniu władzy rodzicielskiej w szczególnych sytuacjach faktycznych rodziców.....	279
3. Piecza zastępcza.....	282
§ 28. Stosunki między rodzicami a dzieckiem niezależne od władzy rodzicielskiej.....	288
I. Nazwisko dziecka.....	289
1. Nazwisko dziecka małżeńskiego.....	289
2. Nazwisko dziecka pozamałżeńskiego.....	290
a) W razie uznania ojcostwa.....	290
b) Sądowe ustalenie ojcostwa.....	291
c) Dziecko o nieustalonym ojcostwie.....	291
d) Dziecko nieznanymi rodziców.....	292
II. Imię dziecka.....	292
III. Płeć.....	292
IV. Wzajemny obowiązek pomocy.....	293
V. Kontakty z dzieckiem, osobista styczność z dzieckiem.....	294

Rozdział VIII. Przystosowanie	299
§ 29. Pojęcie, funkcja społeczna i charakter prawny	299
I. Pojęcie	299
II. Funkcja	300
III. Charakter prawny	301
IV. Standard międzynarodowy	302
§ 30. Przesłanki przystosowania	303
I. Przesłanki po stronie przystosowanego	303
1. Małoletniość	303
2. Życie	304
3. Zgoda małoletniego	304
II. Przesłanki po stronie przystosabiającego	304
1. Wyrażenie woli przystosowania	305
2. Różnica wieku	305
3. Pełna zdolność do czynności prawnych	306
4. Kwalifikacje podmiotowe	306
III. Inne przesłanki	307
1. Zgoda rodziców	307
2. Adopcja zagraniczna	309
§ 31. Rodzaje przystosowania i ich skutki	310
I. Przystosowanie pełne rozwiązywalne	310
1. Powstanie stosunku rodzicielskiego	311
2. Imię i nazwisko	312
3. Stan cywilny	313
II. Przystosowanie całkowite	313
1. Anonimowość i nierozwiązywalność	313
2. Nowy stan cywilny	314
3. Niedopuszczalność przywrócenia pierwotnego stanu cywilnego przystosowanego	314
4. Zmiana nazwiska	315
5. Zakaz przystosowania pasierba	315
6. Dziedziczenie	315
III. Przystosowanie niepełne	316
§ 32. Ustanie stosunku przystosowania	317
I. Przyczyny ustania (wyciągnięcia) stosunku przystosowania	317
II. Przesłanki rozwiązania przystosowania	318
1. Ważne powody	318
2. Dobro dziecka	319
III. Skutki rozwiązania przystosowania	321
1. Stan cywilny	321
2. Władza rodzicielska	322
3. Prawa spadkowe	322
4. Obowiązek alimentacyjny	322
Rozdział IX. Obowiązek alimentacyjny	325
§ 33. Pojęcie i funkcja obowiązku alimentacyjnego	326
I. Pojęcie	326
1. Uwagi ogólne	326
2. Źródło obowiązku alimentacyjnego	326
3. Charakterystyka prawna	327

II. Funkcja	330
III. Standard międzynarodowy	331
§ 34. Zakres podmiotowy i kolejność obowiązków alimentacyjnych	332
I. Krąg osób uprawnionych i zobowiązanych	332
1. Krewni	332
2. Przysposobienie	332
3. Powinowaci	333
4. Małżonkowie	333
5. Inne osoby	333
II. Kolejność	334
§ 35. Przesłanki i treść obowiązku alimentacyjnego	336
I. Przesłanki powstania roszczenia	336
1. Przesłanki podstawowe wszystkich roszczeń	336
a) Stan potrzeby – niedostatek	336
b) Możliwość wykonania	338
2. Przesłanki w odniesieniu do niesamodzielnego dziecka	339
3. Przesłanki obowiązku między rodzeństwem	340
4. Przesłanki obowiązku między powinowatymi	341
a) Roszczenie pasierba	341
b) Roszczenie ojczyma i macochy	342
5. Niegodność alimentacji	342
II. Treść i zakres obowiązku alimentacyjnego	343
1. Treść	343
2. Zakres	344
3. Funkcja świadczeń socjalnych	346
§ 36. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego i ochrona roszczeń	349
I. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego	349
1. Sposoby wykonania świadczenia	349
a) Płatność w gotówce	349
b) Osobiste starania	350
2. Obowiązek wspólny kilku zobowiązanych	351
3. Rola umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego	352
II. Ochrona roszczeń alimentacyjnych	353
1. Ochrona realnej wartości zasądzonych alimentów	353
a) Zmiana stosunków gospodarczych	353
b) Zmiana stosunków	353
2. Zabezpieczenie wykonania obowiązku	354
a) Obawa niewykonania obowiązku	354
b) Normy proceduralne	355
c) Egzekucja alimentów	356
§ 37. Wygaśnięcie obowiązku i przedawnienie roszczenia	357
I. Wygaśnięcie	357
II. Przedawnienie	358
1. Przedmiot przedawnienia	358
2. Bieg przedawnienia	359
Część trzecia. Prawo opiekuńcze	361
Rozdział X. Opieka	361
§ 38. Wprowadzenie	361

I. Zagadnienia terminologiczne	361
II. Cel i charakter prawny opieki	362
III. Cechy prawa opiekuńczego	363
1. Powszechność	363
2. Wyłączność sądu opiekuńczego	364
3. Dobro osoby poddanej opiece	364
IV. Organy opieki	364
§ 39. Opieka nad małoletnim	365
I. Ustanowienie opieki	365
II. Ustanowienie opiekuna	366
1. Wybór postaci opieki	366
2. Wybór osoby opiekuna	367
3. Objęcie opieki	368
III. Sprawowanie opieki – piecza opiekuńcza	369
1. Treść opieki nad małoletnim	369
2. Piecza nad osobą dziecka	369
3. Piecza nad majątkiem	371
4. Reprezentacja	372
5. Odpłatność i osobiste sprawowanie opieki	373
6. Odpowiedzialność opiekuna	374
IV. Nadzór nad sprawowaniem opieki	375
V. Zwolnienie opiekuna	376
VI. Ustanie opieki	377
1. Przyczyny ustania opieki	377
2. Skutki ustania opieki (zwolnienia opiekuna)	377
a) Zwrot majątku	377
b) Rachunek końcowy	378
c) Pilne sprawy	378
d) Przedawnienie roszczeń	378
§ 40. Opieka nad całkowicie ubezwłasnowolnionym	379
I. Cel i ustanowienie opieki	379
II. Swoiste unormowania opieki nad ubezwłasnowolnionym	380
III. Ustanie opieki	381
Rozdział XI. Kuratela	385
§ 41. Pojęcie i funkcje kurateli	385
I. Pojęcie	385
II. Funkcje	386
§ 42. Typy i rodzaje kurateli	387
I. Typ kurateli trwałej, o znacznym zakresie pieczy	387
1. Kuratela dla osoby częściowo ubezwłasnowolnionej	388
2. Kuratela dla osoby ułomnej (niepełnosprawnej)	389
II. Typ kurateli z ograniczonym zakresem pieczy	390
§ 43. Ustanie kurateli	392
Indeks rzeczowy	393